

(dúm Kaplífe ze Sulejovic, chránený Památkovým úřadem) v Husově třídě č. 11 je úřad již 62 let, vystřídal předtím sídlo v budově pražského hradu, později v budově dnešního vrchního soudu a v bývalé malostranské radnici.

Vzpomínáme-li letošního roku půltisícího výročí vzniku finanční prokuratury pražské, chceme tím zdůraznit zvláště jednu důležitou okolnost: vyspělost starého českého národního práva, resp. jeho tvořitelů, jevíci se v pochopení významu instituce pro život státu do dneška tak eminentně důležité. Půltisícileté trvání státního úřadu dokazuje i sílu zdravé tradice naší státnosti.

Dr. Jos. Klíma.

Autonomia Podkarpatskej Rusi.

Dňa 8. júla 1937 bol vo Sbierke zák. a nar. uverejnený zákon zo dňa 26. júla 1937 pod čís. 172 o prezatýmnej úprave právneho postavenia guvernéra Podkarpatskej Rusi a o súvislých opatreniach organizačných. I zo samotného nádpisu zákona vidíme súce, že ide zase len o úpravu prezatýmnu, avšak text zákona nás presvedčuje, že mnoho vecí je v ňom tak upravených, že ztrácajú rys dočasnosti. To sa týka samozrejme predovšetkým a skoro výhradne osoby guvernérovej, nie však ďalších otázok s vecou súvisiacich. Zákon tento nadobúda účinnosť 3 mesiace po jeho vyhlásení, t. j. 8. októbra t. r., ako hovorí jeho § 25. Ďalej sa tam hovorí, že tým istým dňom pozbývajú účinnosť všetky predpisy týkajúce sa vecí upravených v tomto zákone. To platí o vlád. nar. č. 356/1920. Všeobecnými predpismi v tejto veci zostanú i naďalej ustanovenia ústavnej listiny, ktoré len rámcovo upravujú autonomiu Podk. Rusi, v podrobnostiach však očakávajú zákonné predpisy.

Predovšetkým pokial ide i osobu guvernérovu a jeho právne postavenie, tu zák. č. 172/37 v § 1. stanoví súhlasne s ústavnou listinou, že v čele Podk. Rusi je guvernér, ktorého menuje a odvoláva prezident republiky na návrh vlády. Ďalej sa teraz už presne hovorí, že guvernér je zodpovedný vláde i snemu Podk. Rusi, akonáhle tento bude sriadený. § 4 stanoví všeobecnu klauzulou kompetenciu guvernéra v pomere ku vláde takto: guvernér podáva vláde návrhy a dobré zdania o otázkach, týkajúcich sa výhradne alebo prevážne Podk. Rusi a môže byť k tomu pozvaný do schôdzke vlády. Jeho postavenie sa teda i naďalej podobá ministerskému, lebo súc vládou navrhovaný je i jej zodpovedný a môže byť tiež povolaný do zasedania vlády. Pokial ide o ďalšiu kompetenciu guvernéra, tu možno zaznamenať, že viaceré funkcie, ktoré dosiaľ vykonával krajinský prezident alebo úrad Podk. Rusi, prechádzajú na neho a zase často vystupuje ako úradná osoba spolu s krajinským prezidentom v konkrétnom prípade s právom úplne rovnocenným, tedy vedľa neho. Do prvej kategórie možno zaradiť na pr.: podľa § 5. odst. I. č. 1 guvernér predsedáv v schôdzkach krajinského zastupiteľstva a výboru, podľa § 6 č. 1 rozhoduje o nárokoch strán vo veciach náboženských, dľa č. 5 k návrhu krajinského úradu potvrdzuje voľby starostov obcí v zemi Podkarpatskej, dľa č. 8 rozhoduje o odvolaniach vnútorných záležitostí vo veciach ich samostatnej pôsobnosti. Do druhej kategórie patria na pr. predpisy: § 5 odst. I. č. 2, že guvernér spolupodpisuje všetky akty vybavujúce záležitosti do kompetencie krajinského zastupiteľstva spadajúce. Dľa č. 3 zase spolu s krajinským prezidentom Podk. Rusi schvaľuje výdaj príspievkov na sriadenie alebo udržovanie zariadení verejného záujmu sa dotýkajúcich. Dľa č. 4 tohože § dáva spolu s krajinským prezidentom súhlas k výdajom nad rozpočet. Ba dokonca i dosavádnú kompetenciu vlády v niektorých veciach dostáva guvernér. Tak podľa § 6 č. 4 určuje k návrhu krajinského úradu starostov miest Užhorod a Mukachevo, pokial toto oprávnenie dosiaľ príslušalo vláde.

Dalej je povedané v § 5 odst. II., že guvernérovi náleží vo verejnej správe Podk. Rusi prezatým pôsobnosť vo veciach jazykových, vyučovacích, náboženských a vo veciach miestnej správy v rozsahu a spôsobom v tomto zákone stanoveným. Táto jeho pôsobnosť môže byť vlád. nariadením rozšírená alebo zmeneným pomerom prispôsobená. V iných veciach však náleží guvernérovi pôsobnosť len taká, ktorá bude naňho zákonom prenesená. §§ 5.—8. sa dosť obširne zaoberajú spomenutou pôsobnosťou guvernéra v štvorakom smere.

Po boku guvernéra sriaďuje sa podľa § 11 kancelária u Užhorode k obstarávaniu záležitostí, patriacich do jeho pôsobnosti. Zamestnanci kancelárie guvernérovej sú štátnymi zamestnancami. I tu máme obdobný predpis v prospech podkarpatorského obyvateľstva ako v ústavnej listine v § 3. odst. VII., ktorý sa však týka úradníkov Podk. Rusi vôbec. § 12 odst. I. zák. č. 172/37 na konci týka sa špeciálne kancelárie guvernéra a hovorí, že zamestnanci jeho kancelárie nech sú (buďtež) podľa možnosti vyberaní z obyvateľstva zeme Podkarpatoruskej.

Guvernér je pre Podkarp. Rus v záležostiach administratívnych jemu sverených konečnou inštanciou lebo podľa § 14 cit. zák. z jeho rozhodnutí a opatrení sa nemožno odvolať. Len keby v takomto prípade prekročil svoju pôsobnosť alebo ináč porušil zákon, vtedy podľa § 15 vláda zruší takéto jeho rozhodnutie alebo opatrenie, z čoho je tiež zjavná zase jeho zodpovednosť voči vláde. I táto vlastnosť jeho spôsobuje, že jeho postavenie sa podobá ministerskému. A tiež ešte to, že podľa § 2 pred nastúpením skláda sľub do rúk prezidenta republiky. Guvernéra sú povinné podporovať v jeho pôsobnosti podľa § 10 všetky štátne a iné verejné úrady, ústavy a orgány v zemi Podkarpatoruskej a tiež jeho hospodárenie deje sa podľa predpisov pre hospodárenie štátne a podlieha preto kontrole najvyššieho účet. kontrol. úradu (§ 16.).

Druhým dôležitým úradníkom štátnym je podľa § 9 viceguvernér, ktorý je súčasne krajinským presidentom Podkarpatoskej Rusi. Zvlášť sa hovorí v zákone, že je ním bez újmy práv guvernérových, vyplývajúcich z tohto zákona, t. j. viceguvernér majú v tomto zákone pôsobnosť vymedzenú, má ju hneď tu určenú všeobecnu klauzulou, že jeho kompetencia nesmie zasahovať do kompetencie guvernéra a do práv z jeho postavenia vyplývajúcich. Viceguvernér zastupuje guvernéra nakolko ho tento poverí, alebo keď svoj úrad nemôže guvernér sám zastávať. Tiež pri uprázdení úradu guvernéra. Keď nedojde k dohode medzi guvernérom a viceguvernérom vo veciach, kde oba spolurozchoduju lebo niečo schvalujú (§ 5 odst. I. č. 2—6), alebo keď guvernér nesúhlasi s návrhom krajinského úradu (§ 6 č. 4—7) vo veci, ktorú by mal na tento návrh sám rozhodnúť, prechádza pravomoc guvernérova v danom prípade na ministerstvo vnútra.

Miesto snemu sriaďuje sa, podľa nového zákona, až do jeho ustanovenia guberniálna rada ako poradný sbor guvernérov (§ 17) so sídlom v Užhorode (§ 18). Svoláva ju, riadi, porad, jednania stanoví a poriadok v nej udržuje guvernér (§§ 21, 22). Že tu ide len o púhy poradný orgán guvernéra vyplýva z § 20, kde sa hovorí, že guvernér je povinný vyzýať si dobré zdanie guberniálnej rady v zásadných otázkach jazykových, vyučovacích, náboženských alebo vo veciach miestnej správy. Dalej to vyplýva z toho, že jednania guberniálnej rady sú neverejné (§ 22 odst. I.). A konečne vláda má takú pravomoc, že môže po vypočutí guvernéra guberniálmu radu rozpustiť. Musí sa ale postarať, aby do 3 mesiacov bola nová guber. rada ustavená (§ 23). Členmi guberniálnej rady sú (§ 19): 1. všetci členovia krajinského výboru zeme Podkarpatoruskej (počtom 6, podľa § 26 odst. I. zák. č. 125/27) a ich funkcia tu trvá i po dobu rozpustenia krajinského zastupiteľstva; 2. deväť členov volených krajins. zastupiteľstvom podkarpat.-ruským podľa zásad pre volbu krajins. výboru (volení môžu byť i nečlenovia krajins. zastup., len keď sú do neho voliteľní) a 3. deväť členov, ktorých menuje a odvoláva vláda na návrh guvernérov. Má tedy guberniálna rada 24 členov, ktorých počet

je v zákone presne stanovený a nemôžu sa tedy zúčastniť jej zasedania aj iní úradníci s právom hlasovacím, ako to malo byť podľa vlád. nar. č. 356/20. Ich funkcia je čestná. Ináč o kompetencii gubern. rady sa zákon nezmieňuje, len v spomínanom § 20, dľa ktorého gub. rada podáva v spomienutých zásadných otázkach guvernérovi dobré zdania.

Zákonodárnu stránku zák. č. 172/37 nerieši, a preto kompetencia Nár. Shrom. čsl. sa i naďalej vzťahuje na Podkarp. Rus. Aj jazyková otázka zostáva v úprave vlád. nar. 17/26, ba dokonca prítomný zákon ju i v tom smere uznáva, lebo v § 6 č. 10 dáva právomoc guvernérovi schvaľovať školské učebnice po stránke jazykovej, ktoré sú spisane v jazyku ruskom, alebo maloruskom. Dúfajme však, že i neriešené otázkы budú po nadobudnutí účinnosti tohto zákona čo najskôr upravené. Najšažší je vždy prvý krok a ten už bol prítomným zákonom učinený.

Dr. František Karpat.

Zprávy.

Druhý mezinárodní kongres srovnávací právní vědy konal se ve dnech 4.—11. srpna v Haagu. Práce kongresové byly rozděleny do pěti sekcí. Prvá sekce, obecná, měla 6 oddělení: dějiny právní, právo církevní, právnická ethnologie, právo orientální, filosofie právní a organisačné práce právnické s otázkami vyučování právům. Druhá sekce obsahovala právo civilní a civilní proces, třetí právo obchodní s námořním a průmyslové zákonodárství, čtvrtá právo státní a trestní s trestním řízením, pátá právo mezinárodní. Otázek předložených všem sekci k projednání bylo 55. Příprava jednání pozůstává v tom, že jeden nebo více generálních zpravodajů na základě speciálních zpráv podává sekci o stavu otázky generální zprávy, jež je pak podkladem debaty. Volba themat byla celkem šťastná, začasté podmíněná aktuálitou určitých problémů v jednotlivých státech, jindy zase universálností toho kterého problému. Výběrem buďtež uvedeny otázky odpovědnosti a zneužití práva, poměr práva veřejného a soukromého, vyučování právům, teorie smluvní, vliv hospodářské krize na exekuci, akciové společnosti, vliv řízeného hospodářství na soukromoprávní instituty, korporace v organizaci moderního státu, rovnováha mezi mocí zákonodárny a výkonnou, nulla poena sine lege, individuum jako subjekt mezinárodního práva, několikeré státní občanství, použití mezinárodních smluv v právu státním a j. V diskusích nejzajímavější a nejplodnější bylo střetnutí stanovisek právníků kontinentálních a angloamerických. Diskuse takové ukazují začasté velmi názorně vady a mezery státního práva, přibližují však také rozdílná stanoviska a objeví nejednou pod zdánlivě rozdílnými úpravami nejen stejný problém, ale i velmi příbuzný způsob odpovědi. V diskusích různých oddělení první sekce pozoruhodně se projevovalo obecné uznanávání výchovné ceny římského práva a významu jeho vědy, zejména také u právníků amerických a německých. Jednání v sekci historickoprávní dodala zvláštního lesku prítomnost slavného italského romanisty prof. Riccobona, který sám podal generální zprávu o teorii zneužití práva v římské doktrině. Při projednávání otázek, týkajících se vyučování právům, bylo vyzvednuto, že je třeba prvých let právní praxe využití k dalšímu vzdělání mladých právníků ve zvoleném speciálním oboru. Neobyčejně zajímavý obraz o poměrech na právnických fakultách v Turecku podal prof. A. B. Schwarz. Na právnických fakultách tureckých působí dnes vedle znalců starého práva profesori vyšli ze školy francouzské a německé. Spolupráce jejich utváří se zvláště zajímavě na poli práva občanského, na němž platí švýcarský občanský zákon, avšak bez proslulého čl. 1. Mezery zákona jsou soudy bez rozpaků vyplňovány doktrinou. Závěrečné generální shromáždění kongresu usneslo se mimo jiné na tom, aby za spolupráce jednotlivých zemí byla v Haagu zřízena fakulta srovnávací právní vědy.